

The Policy Proposal of the Community Resettlement: A Case Study of Theun-Hinboune Hydropower Expansion Project, Khamkeut District, Bolikhamxai Province, Lao People Democratic Republic

Khamsing Saypuvong

Doctoral of Development Administration Student, Faculty of Management Science,
Sakon Nakhon Rajabhat University

Corresponding Author: khamsingspv@gmail.com

Received: March 13, 2019 **Revised:** July 14, 2019 **Accepted:** July 25, 2019

Abstract

The purposes of this study were to: 1) to study the status and problems of community migration; 2) to find factors toward achievement of the migration; and 3) to provide policy recommendations on the community resettlement achievements of Theun-Hinboune hydropower expansion, Khamkeut District, Bolikhamxai Province, Lao PDR. The author employed a mixed methods design. In the quantitative phase, the research instrument was questionnaires. In the qualitative phase, data were collected through in-depth interviews, focus group interviews, and non-participant observation. Statistics used in the analysis were frequencies, percentages, mean, and standard deviation. Content analysis was also used.

The findings were as follows. The community resettlement caused economic, social, and physical and environment problems. The factors affecting the achievements of the community resettlement were: (1) Management of infrastructure; (2) Disposal of wastes and sewage; (3) public health Promotion; (4) Traditions, cultures, and beliefs; (5) Protection and maintenance of peace and order; (6) Coordination; (7) The allocation of land; (8) Occupational promotion; and (9) provision of water sources for consumption. The author provide recommendations on the policy proposal of the community resettlement in terms of allocation of land, water sources for consumption, and occupational promotion.

Keywords: Policy Proposal, Community Resettlement, Hinboune Hydropower, Lao People's Democratic Republic

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน: กรณีศึกษา เชื้อนไฟฟ้าเทินหินบูน ภาคขยายเมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

คำสิง สายพวงค์

นักศึกษาหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา

นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผู้จัดทำบทความต้นฉบับ: khamingspv@gmail.com

ได้รับบทความ: 13 มีนาคม 2562 ปรับปรุงแก้ไข: 14 กรกฎาคม 2562 ตอรับตีพิมพ์: 25 กรกฎาคม 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาของการโยกย้ายชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน และ 3) เพื่อวิเคราะห์และหาข้อเสนอเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชนบริเวณเชื้อนไฟฟ้าเทินหินบูน ภาคขยายเมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การวิจัยนี้เป็นการผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพคุณภาพ ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย รวมทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาของการโยกย้ายชุมชน ได้แก่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม และปัญหาด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชนเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านการกำจัดขยะและปฏิภูล 3) การส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัย 4) ด้านประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ 5) ด้านการป้องกันความสงบ 6) การประสานงาน 7) การจัดสรรที่ดิน 8) การส่งเสริมอาชีพในชุมชน และ 9) การจัดหาแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภค 3) ข้อเสนอเชิงนโยบายสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้าย ประกอบด้วย ข้อเสนอด้านการจัดสรรที่ดิน ข้อเสนอด้านการจัดหาแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภค และข้อเสนอด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน

คำสำคัญ: ข้อเสนอเชิงนโยบาย การโยกย้ายชุมชน เชื้อนไฟฟ้าเทินหินบูน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

บทนำ

ภายหลังจากที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้รับการปลดปล่อยอิสรภาพ นับแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา ได้มีการประชุมใหญ่ของผู้แทนราษฎรทั่วประเทศในแต่ละสมัยมีจุดประสงค์เพื่อกำหนดแนวนโยบายของพรรคและรัฐ รวมทั้งการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในแต่ละระยะ เคียงคู่ไปกับความต้องการ ภาระบทบาทและการจัดตั้งของกระทรวงพลังงานและบ่อแร่ได้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแผนการภายใน พร้อมทั้งการป้องกัน รักษา และสร้างพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแม่น้ำโขงไหลผ่านจากภาคเหนือลงสู่ภาคใต้ และมีแม่น้ำหลายสาย เช่น น้ำคาน น้ำอู น้ำจิม น้ำเจียบ น้ำซัน น้ำเทิน และน้ำเซียงไฟ เป็นต้น ที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขง ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำถึงร้อยละ 35 ของปริมาณน้ำในแม่น้ำของทั้งหมด ดังนั้นกระทรวงพลังงานและบ่อแร่จึงได้เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ จึงได้ทำการก่อสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังงานน้ำขึ้นมา 47 แห่ง มีความสามารถผลิตแหล่งกำเนิดไฟฟ้าพลังงานน้ำทั้งหมดประมาณ 26,000 เมกะวัตต์ ในปัจจุบันสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ใช้ไฟฟ้าพลังงานน้ำเพียงร้อยละ 20 (สถิติ 10 ปี แผนงานพลังงานและบ่อแร่ 2006-2016, หน้า 1)

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งตั้งอยู่บนใจกลางของคาบสมุทรอินโดจีน ระหว่างละติจูดที่ 14 - 23 องศาเหนือ ลองจิจูดที่ 100 - 108 องศาตะวันออก มีพื้นที่โดยรวมประมาณ 236,800 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็นภาคพื้นดิน 230,800 ตารางกิโลเมตร ภาคพื้นน้ำ 6,000 ตารางกิโลเมตร โดยลาวเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล เนื่องด้วยตลอดแนวชายแดนของประเทศลาว ซึ่งมีความยาวรวม 5,083 กิโลเมตร ล้อมรอบด้วยชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน 5 ประเทศ เรียงตามเข็มนาฬิกาดังนี้ ทิศเหนือ ติดกับประเทศจีน (423 กิโลเมตร) ทิศตะวันออก ติดกับประเทศเวียดนาม (2,130 กิโลเมตร) ทิศใต้ ติดกับประเทศไทย (1,754 กิโลเมตร) และประเทศกัมพูชา (541 กิโลเมตร) ทิศตะวันตก ติดกับประเทศไทย (1,754 กิโลเมตร) และประเทศพม่า (235 กิโลเมตร) ภูมิประเทศของลาวอาจแบ่งได้เป็น 3 เขต คือ เขตภูเขาสูง เป็นพื้นที่ที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 1,500 เมตรขึ้นไป พื้นที่นี้อยู่ในเขตภาคเหนือของประเทศเขตที่ราบสูง คือพื้นที่ที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลเฉลี่ย 1,000 เมตร ปรากฏตั้งแต่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของที่ราบสูงเมืองพวนไปจนถึงชายแดนกัมพูชา เขตที่ราบสูงนี้มีที่ราบสูงขนาดใหญ่อยู่ 3 แห่ง ได้แก่ ที่ราบสูงเมืองพวน (แขวงเชียงขวาง), ที่ราบสูงนากาย (แขวงคำม่วน) และที่ราบสูงบริเวณ (ภาคใต้) เขตที่ราบลุ่ม เป็นเขตที่ราบตามแนวฝั่งแม่น้ำโขงและแม่น้ำต่าง ๆ เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุดในเขตพื้นที่ทั้ง 3 เขต นับเป็นพื้นที่อยู่อาศัยที่สำคัญของประเทศ แนวที่ราบลุ่มเหล่านี้เริ่มปรากฏตั้งแต่บริเวณตอนใต้ของแม่น้ำจิม เรียกว่า ที่ราบลุ่มเวียงจันทน์ ผ่านที่ราบลุ่มสุวรรณเขต ซึ่งอยู่ตอนใต้เซียงไฟและเซียงเหียง และที่ราบจำปาศักดิ์ทางภาคใต้ของลาว ซึ่งปรากฏตามแนวแม่น้ำโขงเรื่อยไปจนจดชายแดนประเทศกัมพูชา ทั้งนี้เมื่อนำเอาพื้นที่ของเขตภูเขาสูงและเขตที่ราบสูงมารวมกันแล้ว จะมากถึง 3 ใน 4 ของพื้นที่ประเทศลาวทั้งหมด โดยจุดที่สูงที่สุดของประเทศลาวอยู่ที่ภูเบี้ย ในแขวงเชียงขวาง วัดความสูงได้ 2,817 เมตร (9,242 ฟุต) ความยาวพื้นที่ประเทศลาวตั้งแต่เหนือจรดใต้ยาวประมาณ 1,700 กิโลเมตร ส่วนที่กว้างที่สุดกว้าง 500 กิโลเมตร และที่แคบที่สุด 140 กิโลเมตร เนื้อที่ทั้งหมด 236,800 ตารางกิโลเมตร ประเทศลาวแบ่งเป็น 17 แขวง และ 1 นครหลวง (ได้แก่ นครหลวงเวียงจันทน์) แขวงแต่ละแขวงจะ

แบ่งเป็นเมือง ซึ่งจะมีหนึ่งเมืองเป็นเมืองหลวงของแขวงเรียกว่า เมืองเอก (สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ เวียงจันทน์, 2560)

ปัจจุบันสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ 47 แห่ง ซึ่งประกอบด้วยภาครัฐวิสาหกิจไฟฟ้าลาว จำนวน 7 แห่ง มีอัตรากำลังผลิตไฟฟ้า 108.5 เมกะวัตต์ บริษัทผลิตไฟฟ้ามหาชน จำนวน 8 แห่ง มีกำลังผลิตไฟฟ้า 599 เมกะวัตต์ และภาคเอกชนคุ้มครอง จำนวน 32 แห่ง มีกำลังผลิตไฟฟ้า 6,000 และ 52 เมกะวัตต์ ความต้องการใช้ไฟฟ้าภายในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จากการใช้ไฟฟ้า 881 เมกะวัตต์ ในปี ค.ศ. 2013 เพิ่มขึ้นเป็น 4,600 เมกะวัตต์ ในปี ค.ศ. 2020 และความต้องการใช้ไฟฟ้า มี 2 ประเทศ คือ ประเทศไทย 9,000 เมกะวัตต์ ปัจจุบันผลิตได้เพียง 3,578 เมกะวัตต์ และประเทศเวียดนาม 5,000 เมกะวัตต์ ในปี ค.ศ. 2017 ไม่พอเพียงต่อความต้องการของคนในประเทศและนอกประเทศ สำหรับโครงการน้ำเหินหินบูนภาคขยาย เป็นโครงการที่รัฐบาลได้ดำเนินการมีที่ตั้งอยู่เมืองคำเกิดแขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นโครงการเริ่มต้นที่ให้เอกชนเข้ามาลงทุนร่วมกับภาครัฐ โดยที่รัฐได้ถือหุ้นร้อยละ 60 เพื่อเพิ่มกำลังผลิตของเขื่อนหินบูน มีกำลังผลิต 210 เมกะวัตต์ ทำการผลิตในปี 1998 เป็นการทดแทนการสูญเสียการผลิตที่เกิดขึ้นเมื่อโครงการน้ำเหินสองที่ตั้งอยู่ตอนบนของเขื่อนหินบูน และด้วยการสร้างเขื่อนน้ำยวงที่มีขนาดความกว้าง 480 เมตร และสูง 65 เมตร สามารถเก็บกักน้ำได้มากถึง 2,450 ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อใช้ในการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำและส่งผลกระทบต่อความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ เช่น การจ้างงาน การลงทุนในชุมชน โครงสร้างพื้นฐานและการส่งออกไฟฟ้าแห่งชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยในบริเวณดังกล่าว จำนวน 12 บ้านของเมืองคำเกิด

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่ได้รับการโยกย้ายบ้านเรือนไปอยู่ที่ใหม่ที่โครงการเขื่อนไฟฟ้าน้ำเหินหินบูน ภาคขยายจัดสรร จำนวน 4 บ้าน ได้แก่ บ้านโพหนอง จำนวน 266 ครัวเรือน บ้านหนองซง จำนวน 73 ครัวเรือน บ้านสบพวน จำนวน 109 ครัวเรือน และบ้านแก้วแสนคำ จำนวน 181 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 629 ครัวเรือน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ไม่มีรายได้ที่แน่นอน ขาดการส่งเสริมอาชีพ ประชาชนว่างงาน การเพิ่มขึ้นของประชาชน ด้านสังคม ได้แก่ มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน มีหนี้สินจากการกู้ยืม ขาดความสามัคคีและความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันและการไม่รู้หนังสือเพราะขาดการศึกษา ปัญหาด้านด้านกายภาพ ได้แก่ ปัญหาคูณภาพของน้ำในการอุปโภคและบริโภค น้ำท่วมในฤดูฝน เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีรถประจำทาง และปัญหาที่ดินในการทำกิน

ดังนั้น การบริหารพัฒนาชุมชนโยกย้ายจัดสรร : กรณีศึกษาเขื่อนไฟฟ้าเหินหินบูน ภาคขยายเมืองคำเกิด ให้ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องพัฒนาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบในการบริหารพัฒนา ได้แก่ การบริหารพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เป็นการบริหารจัดการเพื่อทำให้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเริ่มจากการทำให้ชุมชนมีกินของใช้อย่างเพียงพอตามที่ต้องการ พ้นจากสภาพความอดอยากและขาดแคลน มีการผลิตอย่างเพียงพอ มีการจัดสรร ผลผลิต จำหน่ายแจกจ่ายกันอย่างทั่วถึง มีการบริโภคอย่างได้ประโยชน์ การมีรายได้มากขึ้น มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและพัฒนาไปสู่การเพิ่มกำลังและความสามารถในการผลิต ชุมชนมีฐานะมั่นคงและมีกินมีใช้อย่างสมบูรณ์ มีเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและมีโอกาสที่จะขยายตัวทางเศรษฐกิจต่อไปอย่างยั่งยืน การบริหารพัฒนาด้านสังคมเป็นการบริหารจัดการเพื่อทำให้ประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมชนบทนั้น ๆ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รอดพ้นจากความทุกข์ยากลำบากต่าง ๆ และสามารถ

ชีวิตอย่างที่ตนเองต้องการจะเป็น มีเกียรติ ศักดิ์ศรีและภาคภูมิใจในตนเอง ตลอดจนมีความพึงพอใจในชีวิตของตนเอง มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง สมบูรณ์มีโอกาสได้รับการศึกษาอบรมให้มีสติปัญญา ความรู้ความสามารถ ตลอดจนมีคุณธรรมและจริยธรรม มีความสามารถที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง และสามารถดำเนินชีวิตร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างราบรื่น อันจะส่งผลให้เมืองและชนบทนั้นมีสภาวะทางสังคมที่ดีและยั่งยืน ชุมชนมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกและสามารถสืบทอดสิ่งที่ตั้งมาต่อเนื่องไปสู่ลูกหลานอันเป็นสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม และการบริหารพัฒนาด้านกายภาพ เป็นการบริหารการพัฒนาที่มองเห็นผลของการพัฒนาอย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรม ประชาชนได้รับประโยชน์โดยตรงในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนน สะพาน อันเป็นเส้นทางคมนาคม และให้ความสำคัญทางกายภาพซึ่งจะส่งผลถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและพยายามสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี เช่น การจัดระบบการระบายน้ำ ระบบการกักน้ำเสีย การจัดการแก้ไขปัญหามลพิษต่าง ๆ การวางผังเมือง การกำหนดลักษณะการใช้พื้นที่ การจัดรูปแบบของเมืองใหญ่ และการสร้างภูมิทัศน์ที่เหมาะสมงดงาม เป็นต้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาเพื่อทราบถึงสภาพปัญหาในการโยกย้ายของชุมชน ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลในการโยกย้ายชุมชน เพื่อที่ค้นหาข้อเสนอที่เป็นความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบายรวมถึงหาแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่หลังจากที่มีการโยกย้ายเพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต

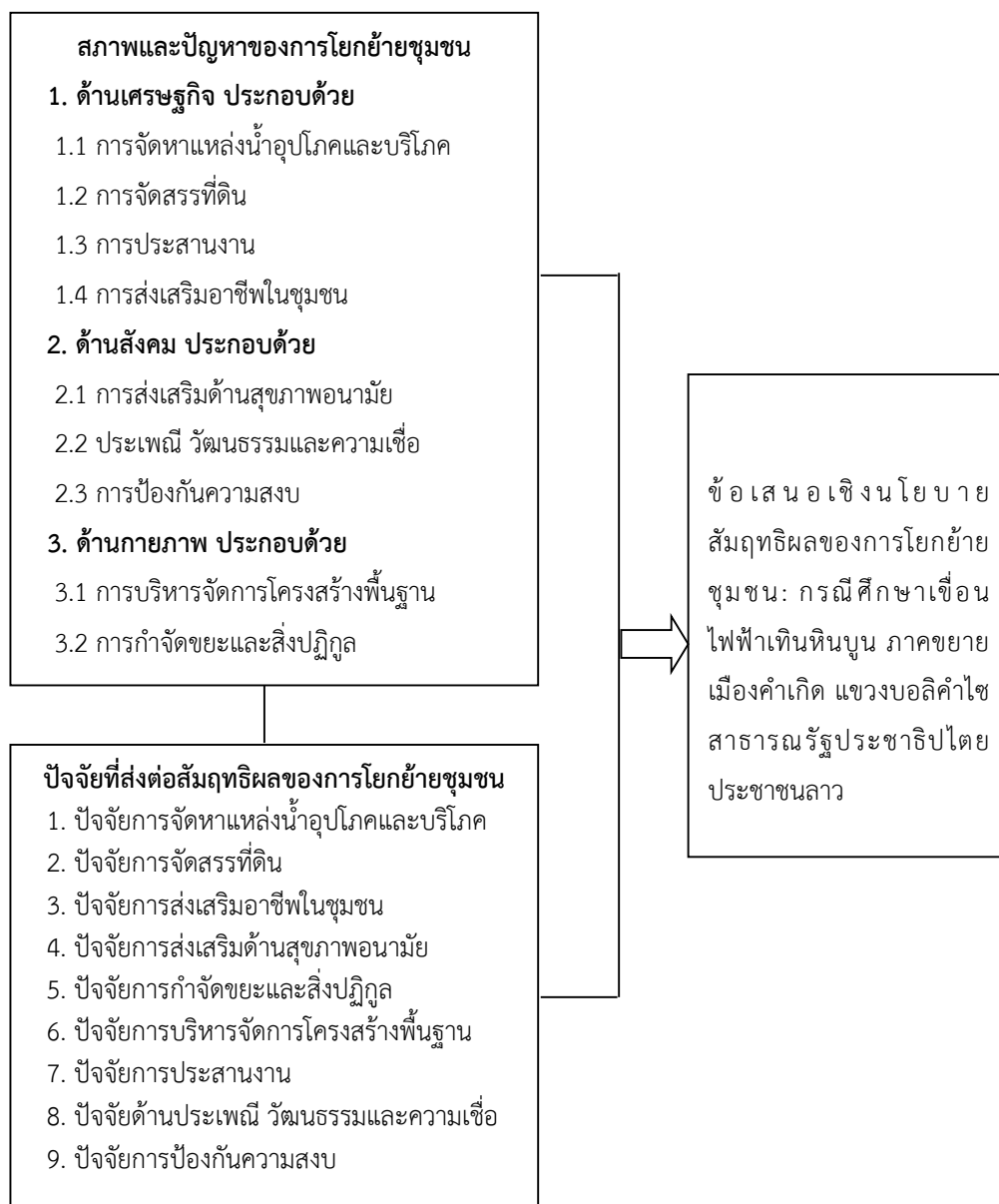
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการโยกย้ายชุมชน : กรณีศึกษาเขื่อนไฟฟ้าเทินหินบูน ภาคขยายเมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน : กรณีศึกษาเขื่อนไฟฟ้าเทินหินบูน ภาคขยายเมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อหาข้อเสนอเชิงนโยบายต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน : กรณีศึกษาเขื่อนไฟฟ้าเทินหินบูน ภาคขยายเมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องข้อเสนอเชิงนโยบายสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน : กรณีศึกษาเขื่อนไฟฟ้าเทินหินบูน ภาคขยายเมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มต้นที่การศึกษา สภาพปัญหา ภูมิหลังในการโยกย้ายชุมชน สภาพปัจจุบัน และปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพ และศึกษาเอกสารงานวิจัยแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการโยกย้ายชุมชน ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลในการโยกย้ายชุมชน แล้วจึงนำมาพิจารณาเลือกปัจจัยที่สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ว่ามีปัจจัยใดบ้าง จากนั้นเลือกมา 9 ปัจจัย และจัดทำเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่

แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ จัดเตรียมประเด็นในการสนทนา และทำการเก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และนำเสนอผลการศึกษา อภิปรายและพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังกรอบแนวคิดในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก และ

การสนทนากลุ่มย่อยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาและเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลรวมทั้งเป็นผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนได้ส่วนเสียและได้รับผลกระทบจากการโยกย้ายชุมชน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณมาทำการลงรหัส บันทึกข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอโดยใช้ตารางประกอบการบรรยาย ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ และประเภทของแต่ละประเด็นข้อคำถาม แล้วทำการสรุปแต่ละประเด็นโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอโดยการบรรยาย โดยมีรายละเอียดวิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายและวิธีการได้มาซึ่งข้อมูล ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการโยกย้ายชุมชน กลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่มย่อย โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้เข้าร่วมสนทนา จำนวน 14 คน ได้แก่ ตัวแทนภาครัฐ 5 คน นักวิชาการ 5 คน ตัวแทนภาคประชาชน 2 คน และตัวแทนภาคเอกชนหรือสถานประกอบการ 2 คน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง 2 แบบ คือ เลือกสุ่มแบบเจาะจง และเลือกสุ่มแบบหลายขั้นตอน กลุ่มที่ 1 เลือกสุ่มแบบเจาะจงจากตัวแทนภาครัฐ จำนวน 5 คน ตัวแทนภาคเอกชนหรือสถานประกอบการ จำนวน 6 คน และกลุ่มที่ 2 เลือกสุ่มแบบหลายขั้นตอนจากครัวเรือนที่ต้องโยกย้ายที่อยู่อาศัยและได้รับผลกระทบจากการโยกย้ายชุมชน ประกอบด้วย บ้านโพหนอง จำนวน 20 คน บ้านหนองซง จำนวน 7 คน บ้านสบพวน จำนวน 10 คน และบ้านแก้วแสนคำ จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 52 คน รวมกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนนี้ จำนวน 63 คน

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อหาข้อเสนอเชิงนโยบายของสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 14 คน โดยใช้วิธีเลือกสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ตัวแทนภาครัฐ จำนวน 4 คน นักวิชาการ จำนวน 4 คน ตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 3 คน และตัวแทนภาคเอกชนหรือสถานประกอบการ จำนวน 3 คน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม นำมาลงรหัสและคีย์ข้อมูลเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ โดยมีเกณฑ์ประเมินค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชนอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชนอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การพิจารณาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน : กรณีศึกษาเขื่อนไฟฟ้า เหนือหิบบน ภาคขยายเมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยเลือกประเด็นข้อคำถามโดยรวมที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปเพื่อนำมาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชนต่อไป

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยทำการจัดเรียงหมวดหมู่ตามประเด็นข้อคำถาม แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยออกเป็น 3 แบบ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

การศึกษาสภาพและปัญหาการโยกย้ายชุมชน ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง และแบบคำถามประเด็นในการสนทนากลุ่มย่อย พร้อมทำการบันทึกการประชุม

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง

การศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาของการโยกย้ายชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 14 คน จำแนกเป็น ตัวแทนภาครัฐ 5 คน นักวิชาการ จำนวน 5 คน และตัวแทนภาคประชาชน 4 คน ที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของการโยกย้ายชุมชนทั้ง 6 ด้าน และมีเพิ่มเติม 3 ด้านรวมทั้งสิ้น 9 ด้าน ผลการศึกษาข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวแทนภาครัฐ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มตัวแทนภาคประชาชน ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

กลุ่มตัวแทนภาครัฐ เห็นด้วยกับการโยกย้ายชุมชน เพราะว่า การโยกย้ายชุมชนไปอยู่ที่ใหม่นั้นมีความจำเป็นและคิดว่าเป็นความต้องการของประชาชนเป็นอย่างมากซึ่งในการปรับตัวให้เข้ากับสถานที่อยู่แห่งใหม่ ชุมชนต้องมีแหล่งการทำมาหากิน ต้องมีอาชีพรองรับรายได้พื้นที่ที่ถูกจัดสรรอย่างจำกัด ต้องมีความสะดวกในการเดินทางสัญจร สิ่งที่ชุมชนต้องได้รับ คือ การสร้างรายได้ให้ครัวเรือน สุขภาพอนามัยที่ดี และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ครบถ้วน และสิ่งที่ต้องมีการจัดสรรเตรียมการให้ดี ได้แก่ 1) การประสานงานระหว่างชุมชนและภาครัฐ 2) การธำรงรักษากิจการด้านวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อของชุมชน 3) การจัดการให้เกิดความสงบสุข เช่นเดียวกับความคิดเห็นของนักวิชาการ เห็นด้วยกับการโยกย้ายชุมชน เพราะว่า ในการโยกย้ายชุมชน ในการตั้งถิ่นฐาน มีการสร้างบ้านเรือนเป็นการปลูกสร้างวัตถุอย่างถาวร ไม่ว่าจะเป็นอาคารบ้านเรือนที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า แสงสว่าง ระบบน้ำประปา มีระบบการบำบัดน้ำเสียและกำจัดสิ่งปฏิกูล มีโทรศัพท์สาธารณะ รวมถึงมีเส้นทางคมนาคมทั้งทางเท้าและถนนในชุมชน เป็นต้น ประกอบกับชุมชนที่โยกย้ายมาอยู่อาศัยจำนวนมาก ประกอบด้วย คนต่างเพศ ต่างวัย ต่างสถานภาพ ต่างอาชีพ และมีภูมิหลังที่มีความแตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นที่เห็นได้ชัดเจน คือ องค์ประกอบทางสังคมที่แตกต่างกันมากมายซึ่งประเด็นที่ต้องให้

ความสำคัญเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ภาครัฐดำเนินการ คือ 1) ปัญหาสิทธิความเท่าเทียมและเสมอภาค 2) การส่งเสริมและทำนุบำรุงขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ที่แตกต่างกัน 3) การประสานของโครงการฯ กับชุมชน โยกย้ายต้องให้คณะกรรมการชุมชนและภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วยกัน ท้ายสุดข้อมูลที่ได้จากตัวแทนภาคประชาชน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เห็นด้วยกับการโยกย้ายชุมชน เพราะว่า ในการโยกย้ายชุมชนเพราะว่า โครงการจัดสรรการโยกย้ายชุมชนได้มีการดำเนินการทั้งในด้านเศรษฐกิจ มีการส่งเสริมอาชีพ แนะนำทางด้านเทคนิค พร้อมทั้งจัดหาอาชีพมาฝึกอบรม ด้านสังคม ได้มีการตรวจสอบสุขภาพประจำปี มีการจัดกิจกรรมในชุมชนทั้งในด้านกีฬา การศึกษาดูงาน ทัศนศึกษา ความสงบสุขของชุมชน และทางด้านกายภาพ มีการจัดบริเวณพื้นที่รอบ ๆ หมู่บ้าน มีการรณรงค์การปลูกต้นไม้เพื่อทำให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดีและมีบรรยากาศที่ปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ภาครัฐดำเนินการ ได้แก่ 1) การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดความขัดแย้ง เนื่องจากคนที่มาจากภูมิหลังที่มาที่แตกต่างกัน 2) การสร้างความเสมอภาคในชุมชน 3) ความต่อเนื่องและยั่งยืนในการช่วยเหลือของโครงการ และ 4) การประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน : กรณีศึกษาเขื่อนไฟฟ้าเทินหินบูน ภาคขยายเมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ปัจจัยที่ส่งต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านการกำจัดขยะและปฏิภูล 3) การส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัย 4) ด้านประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ 5) ด้านการป้องกันความสงบ 6) การประสานงาน 7) การจัดสรรที่ดิน 8) การส่งเสริมอาชีพในชุมชน และ การจัดหาแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภค ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ส่งต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชนโดยรวม

ปัจจัย	ปัจจัยที่มีผลต่อการโยกย้ายชุมชน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การจัดหาแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภค	2.12	.61	น้อย
2	การจัดสรรที่ดิน	3.36	.66	ปานกลาง
3	การส่งเสริมอาชีพในชุมชน	2.35	.63	น้อย
4	การส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัย	3.64	.76	มาก
5	การกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล	3.66	.65	มาก
6	การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน	4.86	.55	มากที่สุด
7	การประสานงาน	3.38	.75	ปานกลาง
8	ด้านประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ	3.53	.66	มาก
9	ด้านการป้องกันความสงบ	3.50	.73	ปานกลาง
	รวม	3.39	.67	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ปัจจัยที่ส่งต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน : กรณีศึกษาเขื่อนไฟฟ้าเทินหินบุน ภาควิชาเมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ตามลำดับ มีดังนี้

1. การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ข้อ ดังนี้ สนับสนุนแนวทางการพัฒนาชุมชนที่ให้เป็นศูนย์กลาง และมีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการด้วยตนเอง ($\bar{X} = 5.00$) การบริหารจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์งบประมาณและบุคลากร ($\bar{X} = 3.90$) เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.87$)

2. การกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ข้อ ดังนี้ การบริหารจัดการระบบระบายน้ำเสียในชุมชน ($\bar{X} = 3.86$) ส่งเสริมการจัดตั้งสถานที่รับซื้อขยะในชุมชนในรูปแบบของธนาคารขยะ ($\bar{X} = 3.70$) การส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำจัดขยะในชุมชนเป็นระบบครอบคลุมทุกครัวเรือน ($\bar{X} = 3.57$)

3. การส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ข้อ ดังนี้ การให้บริการด้านสาธารณสุขอย่างทั่วถึงทุกครัวเรือน ($\bar{X} = 3.74$) ส่งเสริมความรู้ด้วยการแพทย์ที่เน้นการดูแลสุขภาพของตนเอง เช่น การอยู่ การกินและยาสมุนไพร ($\bar{X} = 3.72$) ส่งเสริม สนับสนุนประชาชนชุมชนเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขในการรักษาเบื้องต้น การให้คำแนะนำด้านสุขภาพ ($\bar{X} = 3.71$)

4. ด้านประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ข้อ ดังนี้ การก่อสร้าง เอกลักษณ์ประจำชุมชนเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของชุมชนด้านวัฒนธรรม ประเพณี ($\bar{X} = 3.55$) การอนุรักษ์ เครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ของชุมชนเอาไว้ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ของชุมชนเพื่อรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ($\bar{X} = 3.54$) การสร้างเสริมบรรยากาศที่อยู่อาศัยที่คุ้นเคยมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ($\bar{X} = 3.54$)

5. ด้านการป้องกันความสงบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ข้อ ดังนี้ ส่งเสริมให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกของชุมชนในการวางแผนสมบัติของชุมชนร่วมกัน ($\bar{X} = 3.77$) การจัดตั้งหน่วยงานป้องกันความสงบประจำชุมชน เช่น หน่วยลาดตระเวนประจำชุมชน หน่วยป้องกันความสงบประจำชุมชน ($\bar{X} = 3.49$) ส่งเสริมฝึกการอบรม การเฝ้าระวังเกี่ยวกับการป้องกันความปลอดภัยของชุมชน เช่น จัดตั้งอาสาสมัครตำรวจบ้านของชุมชน ($\bar{X} = 4.46$)

6. การประสานงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ข้อ ดังนี้ สนับสนุนและประสานงานให้เกิดการปรับปรุง โครงการ/ กิจกรรมของชุมชนโยกย้ายที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ($\bar{X} = 3.60$) การประชุมหรือประสานงานให้เกิด

ประสิทธิภาพและผลสำเร็จต้องได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการหมู่บ้าน ชันเมือง และชันแขวง ($\bar{X} = 3.48$) การส่งเสริมปรับปรุงสมรรถนะเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการฝึกอบรมและการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอ ($\bar{X} = 3.48$)

7. การจัดสรรที่ดิน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ข้อ ดังนี้ การจัดสรรที่ดินในชุมชนเกี่ยวกับป่าไม้อย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 3.48$) การจัดสรรที่ดินในชุมชนเกี่ยวกับป่าช้าหรือที่ฝังศพอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 3.44$) การจัดสรรที่ดินในชุมชนเกี่ยวกับการเกษตร เช่น เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชในฤดูแล้ง และป่าเก็บของป่าของดงอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 3.37$)

8. การส่งเสริมอาชีพในชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.35$) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ข้อ ดังนี้ ส่งเสริม สนับสนุน การฝึกอบรมการสร้างอาชีพจากภูมิปัญญาของชุมชนให้กับกลุ่มแม่บ้านในการสร้างรายได้ในครัวเรือนและชุมชน ($\bar{X} = 2.74$) การส่งเสริมวิชาชีพด้วยการฝึกอบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกข้าว การเพาะเห็ด และการปลูกต้นไม้อย่างทั่วถึงและครอบคลุม ($\bar{X} = 2.50$) ส่งเสริมการพัฒนาตนเองด้วยการพึ่งพาตนเองให้มีอยู่พอเพียงในระดับครัวเรือน ($\bar{X} = 2.46$)

9. การจัดหาแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภค โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.12$) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ข้อ ดังนี้ การควบคุม คุณภาพมาตรฐานแหล่งน้ำในการอุปโภคและบริโภคต่อชุมชน ($\bar{X} = 2.54$) การควบคุมราคาจำหน่ายน้ำที่ใช้ในการอุปโภคและบริโภคให้เพียงพอต่อชุมชน ($\bar{X} = 2.43$) การจัดระบบการใช้น้ำที่ต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์จากน้ำ ($\bar{X} = 2.40$)

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่ค้นพบ คือ ข้อเสนอให้รัฐดำเนินการด้านการจัดสรรที่ดินในชุมชน ได้แก่ 1) การจัดสรรที่ดินในชุมชนเพื่อการเกษตรอันจะส่งผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน ประกอบด้วย (1)การจัดการพื้นที่ปลูกพืช พื้นที่เลี้ยงสัตว์ 2) การจัดสรรที่ดินในชุมชนเกี่ยวกับป่าไม้อย่างเป็นระบบให้ในชุมชนมีพื้นที่ป่าเพื่อให้ชุมชนได้เป็นแหล่งทำมาหากิน เก็บของป่าขาย และ (3) การจัดสรรที่ดินปลูกสร้างบ้านเรือนให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนในปัจจุบัน และรองรับลูกหลานในอนาคต 2) ด้านการจัดหาแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภค ได้แก่ (1) จัดหาน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน (2) การบริหารจัดการแหล่งน้ำสาธารณะ และ (3) การบริหารจัดการระบบชลประทานเพื่อใช้ในการเกษตรให้เพียงพอต่อชุมชน และ 3) ด้านการส่งเสริมอาชีพและการสร้างสังคมในชุมชน ได้แก่ (1) การสร้างความเข้มแข็งให้แก่หน่วยงานรัฐที่ดำเนินงานด้านการให้บริการชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการติดตาม (2) การเสริมสร้างค่านิยมให้ชุมชนพึ่งพาตนเองให้มีอยู่พอเพียงในระดับครัวเรือน (3) การส่งเสริมวิชาชีพด้วยการฝึกอบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกข้าว การเพาะเห็ด และการปลูกต้นไม้อย่างทั่วถึงและครอบคลุม และ (4) การส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย เลี้ยงปลา และสัตว์ปีกในชุมชนอย่างทั่วถึงทุกครัวเรือน

อภิปรายผล

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ครั้งที่ 8 ปี พ.ศ. 2558 ว่าด้วยการโยกย้ายชุมชนในพื้นที่เพื่อจัดสร้างเป็นพื้นที่ผลิตไฟฟ้าพลังน้ำในการขยายพื้นที่กำลังไฟฟ้าเพิ่มขึ้น และทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีความเข้มแข็ง มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น แต่ในความเป็นจริงเมื่อทำการโยกย้ายชุมชน เราได้ค้นพบว่า สภาพปัญหาในการโยกย้ายชุมชน ประกอบด้วย ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม และปัญหาด้านกายภาพ ปัญหาด้านเศรษฐกิจที่พบ คือ ได้แก่ (1) ประชาชนขาดอาชีพทำกิน และ (2) ปัญหาพื้นที่ทำกินมีไม่เพียงพอ (3) ขาดการประสานงานที่เป็นระบบ ปัญหาด้านสังคม ได้แก่ (1) ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน (2) ปัญหาด้านขาดการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อของชุมชนและ (3) ปัญหาความสงบ และ ปัญหาด้านกายภาพ ได้แก่ 1) แหล่งน้ำไม่เพียงพอในการอุปโภคและบริโภค และ 2) ปัญหาขยะสิ่งปฏิกูลและน้ำเน่าเสีย ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งปัญหาที่พบจากการโยกย้ายชุมชนนี้ สอดคล้องกับการการศึกษาของธานินทร์ คฤหานนท์, จุไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์ และ มนัส สุวรรณ (2557) ที่ศึกษาผลกระทบทางสังคมต่อชุมชนจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมสู่ด่านชายแดนห้วยโก๋น จังหวัดน่าน พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน คือ ทำให้ชุมชนประสบปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาด้านการมีงานทำและขาดรายได้ และปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับการประเมินโครงการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำดอนสะโฮงที่ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต การทำมาหากินของชุมชนและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา (International River, โดยเฉพาะปลาหลากหลายชนิด โดยเฉพาะปลาปลาตระกูลปลาแคร์ที่กำลังใกล้จะสูญพันธุ์ (Mark. T Hill and Susan A. Hill, 1994) เช่นเดียวกับการศึกษาของสาดิส สร้างโชค, สุภาวดี บุญเจือ, รุ่งทิพา วอทอง และวิทยา ทองน้อย (2546) ที่ศึกษาผลกระทบทางสุขภาพจาก โครงการลงทุนและพัฒนาขนาดใหญ่ และนโยบายของรัฐโดยภาคประชาชน : กรณีศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากมูน” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ทำให้ชุมชนที่ถูกอพยพโยกย้าย สูญเสียที่ดินทำกิน และสูญเสียอาชีพประมง ทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวลดลงเพราะสมาชิกภายในครอบครัวได้อพยพไปทำงานนอกชุมชน การทำกิจกรรมร่วมกันได้ลดลง ชุมชนอยู่ในสภาพต่างคนต่างอยู่ เพราะต้องดิ้นรนทำมาหากิน ทำให้การแบ่งปันการดูแลซึ่งกันและกันได้ลดลง และส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในกิจกรรมงานพัฒนาต่าง ๆ ลดลง ทำให้ความคิด ความเชื่อภูมิปัญญาเกี่ยวกับแม่น้ำมูนได้ลดความสำคัญลง นอกจากนั้น สุเจน กรรพฤทธิ์ (2549) ได้นำเสนองานวิจัย “ชะตากรรมน้ำโขง และบทสนทนาที่น้ำจิม” ไว้อย่างน่าสนใจว่า ผลกระทบจากการสร้างเขื่อนที่เห็นได้ชัด คือ การเปลี่ยนแปลงระดับน้ำที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติส่งผลกระทบมากที่สุดกับพื้นที่ลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ซึ่งปริมาณการไหลที่เปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบกับการไหลของน้ำในเชิงนิเวศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้นิมน้ำ ซึ่งหลักฐานผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ เป็นสิ่งที่ เป็นหลักฐานชัดเจนแล้วว่าโครงการของรัฐไม่เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่นเดียวกับที่ ปญญวัฒน์ จิตประครอง (2557) นักวิชาการจากศูนย์โลกสัมพันธ์ไทย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งได้นำเสนอบทความวิชาการเรื่อง “จากเขื่อนไชยะบุรี...สู่เชียงคาน ถึงหอค้า “แม่น้ำแห่งชีวิต” ที่ใกล้จะอวสาน” ไว้อย่างน่าสนใจว่า ผลกระทบจากการสร้างเขื่อนไชยะบุรี คือ การสร้างเขื่อนเป็นภัยคุกคามครั้งใหญ่จากโครงการก่อสร้างและยังกลายเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อชุมชน และการดำรงอยู่หรือทำมาหากินของ

คนในพื้นที่ และยังมีการศึกษาในต่างประเทศ คือ การศึกษาของ Nathaniel Matthews and Stew Motta (2556) ซึ่งศึกษาอิทธิพลของเงินต่อการพัฒนาพลังงานน้ำในแม่น้ำลานซางและที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงพบว่า การสร้างเขื่อนในประเทศลาว เป็นการเพิ่มปริมาณน้ำเค็มในลุ่มน้ำและลดการไหลเวียนของตะกอน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประมง การเกษตรกรรมและวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ในแถบลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง (Kummu and Varis 2550; Räsänen et al, 2555 อ้างถึงใน Nathaniel Matthews and Stew Motta, 2556) นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้วยังมีผลการศึกษาของกันตพงศ์ คุคุ้มฟ้า และ บุญสม เกษประดิษฐ์ (2561) ซึ่งศึกษาผลกระทบจากโครงการพัฒนาของรัฐต่อโครงการบ้านจัดสรรในเขตอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ผลกระทบจากโครงการพัฒนาของรัฐต่อโครงการบ้านจัดสรรในเขตอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี มากที่สุดคือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ รองลงมาคือ ผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และผลกระทบด้านสุขภาพ

ปัจจัยที่ส่งต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ 1) การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านการกำจัดขยะและปฏิกูล 3) การส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัย 4) ด้านประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ 5) ด้านการป้องกันความสงบ 6) การประสานงาน 7) การจัดสรรที่ดิน 8) การส่งเสริมอาชีพในชุมชน และการจัดหาแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภค เช่นเดียวกับการศึกษาของ ธาณินทร์ คฤหามนท์, จุไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์ และ มนัส สุวรรณ (2557) ที่ค้นพบปัจจัยที่จะทำให้การพัฒนาชุมชนจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมสู่ด่านชายแดนห้วยโก๋น จังหวัดน่านว่า ควรจะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชน การจัดการปัญหาขยะมูลฝอย และควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในการประกอบอาชีพ ในส่วนของการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากมูล (2546) พบว่า ปัจจัยที่จะทำให้นโยบายของรัฐประสบความสำเร็จ คือ รัฐต้องให้ความสำคัญกับประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อของชุมชน และการจัดสรรที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ จะต้องมีส่วนกลางในการใช้ประโยชน์ให้ชุมชนได้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสืบทอดประเพณีและความเชื่อของชุมชนด้วย และการศึกษาของ วิสาชา ภูจินดา (2555) ที่ทำการวิจัยเพื่อหามาตรการทางสิ่งแวดล้อมของกิจการผลิตไฟฟ้าว่า ในการก่อสร้างต้องเลือกใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ มีระบบการเผาไหม้ที่สมบูรณ์และมีระบบการบำบัดมลพิษจากการเผาไหม้ที่เหมาะสม และมาตรการกำจัดของเสียและการนำของเสียไปใช้ประโยชน์ ซึ่งด้วยลักษณะทางสังคมของสาธารณรัฐประชาชนลาวนี้ อาจเป็นอุปสรรคในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชาชนไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นออกมาเนื่องจากการศึกษาผลกระทบทางสังคมของการสร้างเขื่อนในสาธารณรัฐประชาชนลาวที่ผ่านมาพบว่า ข้อมูลจากการวิจัยนี้ทำให้ทราบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลของชุมชนที่ชุมชนให้ความสำคัญลำดับแรก คือ การจัดการโครงสร้างพื้นฐานเพราะมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นชุมชนจะต้องอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละคนทั้งสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โครงสร้างทางกายภาพที่ชุมชนสัมผัสได้และมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงโดยตรง การทำให้โครงสร้างหรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนและก่อให้เกิดประโยชน์ด้านต่าง ๆ ทำให้ปลอดภัย ความสะดวกสบาย รัฐควรมุ่งเน้นในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนน ทางเดิน น้ำ ไฟ เพื่อผลที่ตามมาทางด้านเศรษฐกิจต่อมา ซึ่งสภาพแวดล้อมทางกายภาพจะส่งผลถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและพยายามสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี (วะนิลา อ่อนประดิษฐ์, 2560) และสิ่งที่สำคัญในงานวิจัยนี้ค้นพบ คือ การจัดระบบ

การระบายน้ำ ระบบการกำจัดน้ำเสีย และการสร้างภูมิทัศน์ที่เหมาะสม งดงาม และ 3) ข้อเสนอจากชุมชนที่สำคัญที่สุด คือ ข้อเสนอด้านการจัดสรรที่ดิน ข้อเสนอด้านการจัดหาแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภค และข้อเสนอด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชนการจัดสรรที่ดินทำกิน ดังนั้น หน่วยงานรัฐควรจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ให้มาก เพราะหากชุมชนรู้สึกว่าคุณเองได้รับความเป็นธรรมและได้รับการจัดสรรที่ดินอย่างเพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพเพื่อการดูแลตนเองและครอบครัวได้อย่างเพียงพอแล้ว จะทำให้การโยกย้ายชุมชนนั้นไม่ส่งผลกระทบในด้านลบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขา ชุมชนจะสามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว พึ่งตนเองได้ และสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ภายใต้ที่ทำกิน สถานที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ของพวกเขาได้ ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดถึงความสำเร็จของการโยกย้ายชุมชน อันเกิดขึ้นในพื้นที่หลายแห่งในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ชาวบ้านกังวลที่จะวิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นต่อโครงการเขื่อนดอนสะโฮง ซึ่งแสดงความไม่มั่นใจว่า รัฐหรือเจ้าของโครงการจะรักษาสัญญาที่ให้ไว้หรือไม่ แต่ชาวบ้านไม่กล้าซักถามหรือเรียกร้องแต่อย่างใด เพราะหวั่นการคุกคามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (สุพิชฌาย์ ปัญญา, 2557)

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายประกอบด้วย ข้อเสนอด้านการจัดสรรที่ดิน ได้แก่ 1) การจัดสรรที่ดินในชุมชนเกี่ยวกับการเกษตร เช่น เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชในฤดูแล้ง และป่าเก็บของป่าของดงอย่างเป็นระบบ 2) การจัดสรรที่ดินในชุมชนเกี่ยวกับป่าไม้อย่างเป็นระบบ และ 3) การจัดสรรที่ดินปลูกสร้างบ้านเรือนให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนและอนาคต ข้อเสนอด้านการจัดหาแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภค ได้แก่ 1) การจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคให้เพียงพอต่อชุมชนและเป็นระบบอย่างทั่วถึงต่อชุมชน และ 2) การบริหารจัดการระบบชลประทานเพื่อใช้ในการเกษตรให้เพียงพอต่อชุมชนและข้อเสนอด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ได้แก่ 1) การส่งเสริมหน่วยงานให้มีความแข็งแรง ปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินงานและติดตามและสามารถพึ่งพาตนเองในระดับครัวเรือน 2) การส่งเสริมวิชาชีพด้วยการฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกข้าว การเพาะเห็ด และการปลูกต้นไม้อย่างทั่วถึงและ 3) ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย เลี้ยงปลา และสัตว์ปีกในชุมชนอย่างทั่วถึงทุกครัวเรือน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาให้ลึกถึงสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนเพื่อที่จะได้จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงจัดหา จัดเตรียม ตามสภาพปัญหาและความต้องการได้อย่างสอดคล้องกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการโยกย้ายชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือสารสนเทศที่จำเป็นสำหรับการวางแผน การบริหารจัดการในระดับนโยบายชุมชน

2. การศึกษาแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนใหม่ที่ทำกรโยกย้ายแนวทางการสร้างความร่วมมือและการผสมผสานวิถีชีวิตให้มีความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3. การศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายควรเริ่มต้นที่ศึกษาความต้องการของประชาชนในการเสนอปัญหาและความต้องการเพื่อให้รื้อถอนนโยบายในการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- กันต์รพี คุคู่ฟ้า และบุญสม เกษประดิษฐ์. (2561). ผลกระทบจากโครงการพัฒนาของรัฐต่อโครงการบ้านจัดสรรในเขตอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 10(1), 183 - 191.
- แขวงพลังงานและบ่อแร่ลาว. (2549). *สถิติ 10 ปี แผนพลังงานและบ่อแร่*. นครหลวงเวียงจันทน์: สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.
- จินดา ขลิบทอง และคณะ. (2557). *กระบวนการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 1)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธานินทร์ คฤหานนท์, จุไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์ และมนัส สุวรรณ. (2557). ผลกระทบทางสังคมต่อชุมชนจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมสู่ด่านชายแดนห้วยโก๋น จังหวัดน่าน. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย*, 5(2), 37- 50.
- บุญญวัฒน์ จิตประคอง. (2557). *จากเขื่อนไชยะบุรี...สู่เชียงคาน ถึงหอค้า “แม่น้ำแห่งชีวิต” ที่ใกล้จะอวสาน (ตอนที่ 2)*. ค้นเมื่อ 1 มิถุนายน จาก http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=1325
- พริยา จินตามณี. (2554). แนวทางการจัดการพื้นที่ชุมชนและที่อยู่อาศัย กรณีศึกษา ตำบลบาราโหม อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี. การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี 2554 “การพัฒนานาถนบไทย : ฐานรากที่มั่นคงเพื่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน” 27-29 มกราคม 2554 ณ ห้องมงกุฎเพชร โรงแรมโฆะ จังหวัดขอนแก่น หน้า 115 – 120.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2550). *เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการพัฒนาเมืองและชนบท*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ระนิลา อ่อนประดิษฐ์. (2560). ผลกระทบของการนำรูปแบบการบริหารแบบเศรษฐกิจพิเศษที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนแขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 10(2), 44-69.
- วิสาภา ภูจินดา. (2555). ผลกระทบและมาตรการทางสิ่งแวดล้อมของกิจการผลิตไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียนขนาดเล็กมาก. *วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 22(1), 118 – 130.
- ศจี กองสุวรรณ. (2558). *ความจริงที่หายไปจากรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมและทางสังคม (EIA และ SIA) ของเขื่อนดอนสะโฮง*. ค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2561, จาก <http://www.prachatai.com/journal/2015/04/58701>.
- สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ เวียงจันทน์. (2560). *ข้อมูลพื้นฐาน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2561, จาก <http://vientiane.thaiembassy.org/th/about/>

สุเจน กรรพฤทธิ์. (2549). ในลุ่มน้ำโขง: วิถีชีวิต การพัฒนา และทางออก. ชะตากรรมน้ำโขงและบทสนทนาที่น้ำจื๋ม.

ค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2561, จาก http://textbooksproject.org/wpcontent/uploads/seminar/2549_419-489.pdf

สุพิชฌาย์ ปัญญา. (2557). นิเวศวิทยาการเมืองว่าด้วยการสร้างเขื่อนตอนสะโฮง แขวงจำปาศักดิ์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, 10(2), 159-180.

สดใส สร้างโชค, สุภาวดี บุญเจือ, รุ่งทิพา วอทอง และ วิทยา ทองน้อย. (2546). *โครงการการพัฒนาแนวทางและวิธีการประเมินผลทางสุขภาพจากโครงการการลงทุนและพัฒนาขนาดใหญ่ และนโยบายของรัฐภาคประชาชน: กรณีศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากมูล*. (รายงานวิจัย). ค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2561, จาก <http://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/2063?locale-attribute=th>

Hill, T.M. & Hill, S.A. (1994). *Fisheries Ecology and Hydropower in the Mekong River: An Evaluation of Run-of-the-River Projects*. Mekong Secretariat, Bangkok, p.90

Matthews, N. & Motta S. (2013). *China's Influence on Hydropower Development in the Lancang River and Lower Mekong River Basin*, July 2013. State of Knowledge Series 4. Vientiane, Lao PDR, Challenge Program on Water and Food.

Ministry of Planning and Investment. (2016). *8th Five Years National Socio-Economic Development Plan (2016–2020)*. Retrieved from http://www.la.one.un.org/images/publications/8th_NSEDP_2016-2020.pdf

Translated Thai References

Bootsamran, N. (2009). *Alternative: People's Needs for Community Development in Krabungnok Subdistrict, Muangyang District, Nakhonratchasima Province*. Thesis for Master degree of Public Administration in Public Administration. Buriram Rajabhat University. (In Thai)

Jindamanee, P. (2011). Guidelines for managing community and housing. A case study of Barahom Sub-district, Muang District, Pattani Province. *Proceeding of The Conference on Sustainable Community Development "Future Community Foundation for Sustainable Development"*. 27 – 29 January, 2011 at Mongkutpet Room, Kosa Hotel, Khon Kaen, Thailand pp. 115 – 120. (In Thai)

Jitprakong, P. (2014). From the Xayaburi Dam to Chiang Khan to the gilded "River of Life" near the end (part 2). Retrieved on June 1, 2019 from http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=1325 (In Thai)

- Kanparit, S. (2006). In the Mekong River: the city of development and decay. *The fate of the Mekong River and the dialogue at Nam Ngum*. Retrieved on June, 2 2019 from จาก http://textbookproject.org/wp-content/uploads/seminar/2549_419-489.pdf (In Thai)
- Karuehanon, T., Chullachakkawat, Ch., & Suwan, M. (2014). Social impact to community from development of transport route to Huai Kon Border Checkpoint, Nan Province. *Banditvijai Journal*, 5(2), 37 -50. (In Thai)
- Klibthong, J. et al. (2014). *Research process in the promotion and development of agriculture in the research series and Statistics for Agricultural Extension and Development (Unit 1)*. Nonthaburi: Sukhothai Thammatirat Open University. (In Thai)
- Kongsuwan, S. (2015). The truth that has disappeared from the Environmental and Social Impact Report (EIA and SIA) of the Don Sahong Dam. Retrieved on June 1, 2019, from <http://www.prachatai.com/journal/2015/04/58701> (In Thai)
- Kookoofa, K. & Ketpradit, B. (2019). The Effect of government project on the housing estate in Tha Maka district, Kanchanaburi Province. *Pathumthani University Academic Journal*, 10(1), 183 – 191. (In Thai)
- Laos Energy and Mineral Fields. (2006). *Statistics for 10 years of Energy and Mineral Fields*. Vientiane: Lao PDR. (In Lao)
- Onpadith, V. (2017). Impact of Special Economic Administration on the Quality of Life of the Population in Savannakhet Province, Lao PDR. *Local Administration Journal*, 10(2), 44-69. (In Thai)
- Phoochinda, W. (2012). Environmental Impact and Measures of Electricity Generation for Very Small Power Plant using Renewable Energy. *The Journal of KMUTNB*, 22(1), 118 – 130. (In Thai)
- Royal Thai Embassy Vientiane, LAO PDR. (2017). *Basic Information VIENTIANE, LAO PDR*. Retrieved October 20, 2018, from <http://vientiane.thaiembassy.org/en/about/> (In Lao)
- Srangsok, S., Boonjua, S., Wothong, R., & Thongnoi, W. (2003). The Development of People Sector's Guidelines & Method of Assessment on the Health Impact from Government's Large Investment & Development and Policy: Case-study of Assessment on Health Impact from the Pak Moon Dam Hydroelectric Power Plant Project” Retrieved June 1, 2019, from <http://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/2063?locale-attribute=th> (In Thai)
- Sukhothai Thammatirat Open University. (2007). *Documents for Academic Development for Urban and Rural Development*. Nonthaburi: Sukhothai Thammatirat Open University. (In Thai)